

РЕЦЕНЗИЯ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД НА ТЕМА
**„БЪЛГАРСКИТЕ ДЕТСКИ ТЕЛЕВИЗИОННИ ПРЕДАВАНИЯ И
ИНТЕГРИРАНЕТО ИМ В ПРЕДУЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ“**,
ПРЕДСТАВЕН ОТ ДОКТОРАНТ ДЕСИСЛАВА НАЧЕВА ЗА ПРИДОБИВАНЕ
НА ОБРАЗОВАТЕЛНА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“, В НАПРАВЛЕНИЕ
1.2 ПЕДАГОГИКА (ПРЕДУЧИЛИЩНА И МЕДИЙНА ПЕДАГОГИКА)

Представеният дисертационен труд разглежда важна тема, представляваща интерес за медийната педагогика както от гледна точка на медиазнанието и развитието на медийната грамотност, така и по отношение на изучаване на медийните навици, нагласи и поведение на шест годишните деца, тъй като предмет на изследването е ролята на детските телевизионни предавания в България и техните социални, психически и образователни влияния върху децата от предучилищна възраст и интегрирането им в предучилищното образование. В този смисъл разработката – макар и позакъсняла във времето с оглед на съществуващите в България публикации по темата – е важна и иновативна в контекста на страната ни, където изследователи и продуценти продължават да са „дължници“ на обществото поради недостатъчния на брой издадени монографии, студии и статии, осветляващи проблема. Оттук произтича и значимостта на труда на докторант Десислава Начева, като успешен опит, постарал се да запълни липсата на дълбочинни изследвания в разглежданото поле. Формулираните от дисертанта хипотези, а именно че:

1) „Българските телевизии излъчват недостатъчно детски предавания, създадени от български продуценти, а вместо това се стремят да показват приказки или предавания с приказни елементи, които да заемат важно място във възпитанието на децата от предучилищна възраст“ и

2) „Влиянието на телевизията върху децата от предучилищна възраст все още е голямо и интегрирането на български детски телевизионни предавания в образователния процес подпомага педагога при обучението и възпитанието им“ не са неочаквани, но до момента продължават да очакват своето потвърждение/отхвърляне.

В съдържателно отношение представеният труд е с обем от 286 страници, от които 177 страници са основен текст, а 109 страници са приложения. Структурата на разработката включва увод, три глави, изводи и препоръки, и заключение. Приложената библиография обхваща 153 заглавия, от които 140 са на кирилица и 13 са на латиница. Към дисертацията са налични 16 приложения - 14 карти за наблюдение на изследваните телевизии, въпросник за анкети-интервюта с деца, въпросник за анкети-интервюта с педагози и интервюта с представители на Българска национална телевизия. Има и 3 фигури, 5 графики и 7 таблици, които илюстративни подсилват доказателствената част и аргументацията на автора.

Обект на предложеното изследване са българските детски телевизионни предавания, като фактор при възпитанието и образованието на децата от предучилищна възраст, а негов предмет е ролята на този вид предавания и по-конкретно - техните социални, психически и образователни влияния върху децата от предучилищна възраст при интегрирането им в предучилищното образование. В този смисъл намирам и обектът, и предметът на изследването, за коректно и ясно формулирани.

В съдържанието на дисертационния труд умело са вплетени както инвентаризация, описание и анализ на съществуващите на „малкия екран“ предавания, насочени към децата в предучилищна възраст, така и подробен анализ на възможностите им за използване като дидактическо средство в рамките на педагогическото взаимодействие, протичащо в детската градина.

Според автора на труда, Десислава Начева, целите на изследването включват:

1) Изясняване на взаимодействието на децата с детските телевизионни предавания и оттам – анализ на начините им на взаимодействие им с околния свят – помагащо да се определи как телевизията може да влияе върху израстването на децата по отношение на индивидуален характер, ценности и интереси;

2) Установяване на връзката между отделните жанрове, характерни за детските телевизионни предавания и начините, по които те въздействат върху познавателните и психическите възприятия на децата в къщи и в детската градина;

3) Създаване на модел на детско предаване, което да е съобразено с особеностите на децата от предучилищна възраст и който да може да се интегрира в образователния процес.

Така формулираните цели намирам за напълно адекватни както относно съществуващите обществените нужди, така и по отношение на самото изследване.

Тези цели предполагат изпълнението на следните – според автора - изследователски задачи:

1) Проверка на значимостта, отделяна на детските предавания в общите програмни схеми на телевизиите в България;

2) Анализ на жанровото разнообразие на тези предавания и адекватността на съдържащите се в тях послания върху образователните и когнитивни нужди на децата;

3) Проверка на смисъла на интегрирането на детските телевизионни предавания в педагогическото взаимодействие в детската градина;

4) Анализ на нагласите на възпитатели и педагози към използването на телевизионните предавания в работата с деца;

5) Извеждане на критерии за качествена детска телевизионна продукция, отговаряща на етичните и педагогическите изисквания.

Точно във формулирането на тези цели и постигането им чрез специално-предложената за тях изследователска програма виждам и първия голям принос на разработката.

Второто сериозно достижение на предложения труд намирам в богатството и разнообразието на използваните изследователски методи, включващи:

а) Наблюдение с участие в две детски градини, осъществявано в период от сто дни;

б) Анализ на педагогически ситуации, покриващи всички осем образователни направления, основа на работата в детската градина;

в) Анкетно проучване на основните субекти, засегнати при динамиката на взаимодействието на деца и медии (телевизия) – деца, педагози, представители на телевизионните оператори. Тук именно е първата ми препоръка към дисертанта –

макар и отнасяща се към последващи нейни изследвания – да провери нагласите по въпроса сред родители (сериозно влияещи върху медийното потребление и поведение на децата), както и нагласите сред властите – в случая, на представителите на Министерството на образованието и науката и на Държавната агенция за закрила на детето, от една страна, и на членовете на Съвета за електронни медии - от друга, като ключови фактори, допринасящи за етичните и дидактически компоненти на телевизионното съдържание, предназначено за деца.

Що се отнася до структурата на предложения дисертационен труд - намирам я за напълно логически обусловена и съществено допринасяща за постигане на формулираните цели.

Уводът на разработката дава ясна представа за значимостта на разглеждания проблем, обяснява причините за изследването му, както и представя самата методологична рамка.

Първата глава, озаглавена „Децата и телевизията“, се спира на някои основни въпроси, стоящи пред медийната педагогика и медийната грамотност, спецификите на децата от предучилищна възраст, образователните стандарти на предучилищното образование и наблюдаваните общи тенденции, характерни за детските телевизионни предавания в България. По мое мнение съдържанието е адекватно на проблема, вземайки предвид, че именно в тази възраст децата започват да формират медийните си навици и поведение (вж. Децата на България онлайн, П. Кънчев, 2016).

Втората глава, под надслов „Детските предавания на телевизионния екран (Сравнително изследване на 12 български телевизии)“, прави обстоен преглед на 12 български телевизии, предлагащи детски предавания и оттам - оказващи пряко влияние както върху създаването на тези навици, така и по отношение на естетическото възпитание на децата. В нея детайлно са разгледани са въпроси, свързани с жанровите особености на детските предавания, основни теми, разглеждани в тях, техните герои, драматургия и особеностите на програмиране.

Третата – най-основна за предлагането изследване глава - на тема „Интегриране на български детски предавания в предучилищното образование“, представя експериментите на дисертанта, проведени в детските градини, и анкетните й проучвания с деца, педагози и отговорни представители на телевизионните оператори. Описанието на различните педагогически ситуации и приложените анкети дават ясна представа за сериозното включване на автора в целия изследователски процес, като по този начин стават залог за валидността на представените след това изводи и препоръки.

Последните са изведени преди и под формата на конкретни съждения, предлагат инструкции за подобряване на съдържанието – като тематика, изразни средства и етични принципи – на българските телевизионни предавания за деца.

Тук е и втората ми препоръка към дисертант Десислава Начева: по модела, по който адресира родители и педагози с конкретни идеи за по-висока ефективност на успешното взаимодействие между деца и медии – да се обърне и към властите - медийни и образователни – в качеството им на субекти, от чиито действия до голяма степен успеха на това взаимодействие.

Заключението на дисертационния труд е конкретно, ясно и логично, и коректно отразява в сбит вид постигнатите цели.

Като приноси на предложената разработка изтъквам:

1. Налице е задълбочен анализ на детските предавания, излъчвани по българските телевизионни канали за достатъчно дълъг период от време. Този анализ може да бъде от полза както за педагози и родители, така и за представители на образователни и медийни власти, с отношение по различни аспекти на проблема;

2. Създадени са карти за наблюдение, които подробно описват програмното, жанровете, сюжета, героите, основните теми, послания, ценности, автори, актьори, произход и времетраене на детските предавания, и които могат да се използват и за в бъдеще при подобни изследвания;
3. Предложени са примерни планове на педагогически ситуации по всички образователни направления в предучилищното образование - с интегрирани в тях български телевизионни предавания - които педагози, настоящи и бъдещи, могат да прилагат в ежедневната си дейност.

Към тях бих добавил успешното участие на дисертанта в редица проекти, свързани с развитието на медийната педагогика, в частност публикациите ѝ, включени в колективната монография на тема „Теоретични аспекти и приложни изследвания в областта медийната педагогика“, първа по рода си в България.

Въз основа на гореизложеното бих желал да изразя цялостната си подкрепа за представения дисертационен труд и да препоръчам на членовете на научното жури да гласуват на Десислава Начева да бъде присъдена образователна и научна степен „доктор“ в професионално направление 1.2.Педагогика (Предучилищна и медийна педагогика), нещо, което аз правя с убеденост.

22.08. 2020

доц. дн Данаил Данов